

چالش‌های موجود در پیشگیری از سرقت‌های مقرون به آزار

نویسندگان

سارا ناکایی

سرور ناکایی

ایرج مرادی

کاکایی، سارا، ۱۳۶۷ -
ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
چالش‌های موجود در پیشگیری از سرقت‌های مقرون به آزار/نویسندگان
سارا کاکایی، سرور کاکایی، ایرج مرادی؛ ویراستار بابک چرخان،
سعید مرادی، چشمه کبودی.
تهران: انتشارات پل، ۱۳۹۹.
۲۴۴ص.

978-964-233271-7

فیبا.

کتابنامه: ص. ۲۲۹.

دزدی -- قوانین و مقررات -- ایران.

Larceny -- Law and legislation -- Iran

کاکایی، سرور، ۱۳۶۹ -

مرادی ایرج، ۱۳۵۳ -

۲۳۴۴/۱۸

۵۵۰۰۲/۳۱۵

۶۱۸۱۵۰

سر شناسنامه:
عنوان قراردادی:
عنوان و نام پدیدآور:

مشخصات نشر:

مشخصات ظاهری:

شابک

وضعیت: دست: بسی:

یادداشت:

موضوع:

موضوع:

شناسه افزوده:

شناسه افزوده:

رده‌بندی کنگره:

رده‌بندی دیویی:

شماره کتابشناسی ملی:

چالش‌های موجود در پیشگیری از سرقت‌های مقرون به آزار

نویسندگان: سارا کاکایی - سرور کاکایی - ایرج مرادی
ویراستار: بابک چرخان - سعید مرادی - چشمه کبودی

صفحه‌آرا: زهرا لطفی

شابک: ۷-۲۷۱-۲۳۳-۹۶۴-۹۷۸

سال چاپ: اول ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۵۳/۰۰۰ تومان

instagram: poul_publication

«کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای مؤلفین محفوظ می‌باشد.»

آدرس: انقلاب - خیابان لبافی نژاد - بین خیابان دانشگاه و فخر رازی پلاک

شماره تماس: ۶۶۴۶۹۶۰۸

۱۷۴ - طبقه دوم - واحد ۴

فهرست

۱۱.....	پیشگفتار.....
۱۶.....	سرقت.....
۱۸.....	جرم سرقت و انواع آن:.....
۲۰.....	سرقت عادی.....
۲۱.....	سرقت مقرون به آزار یا تهدید.....
۲۲.....	عناصر تشکیل دهنده ی جرم.....
۲۲.....	الف: عنصر قانونی جرم.....
۲۴.....	ب: عنصر مادی جرم.....
۲۷.....	ج: عنصر روانی جرم.....
۲۸.....	کیفیات مشدد جرم.....
۲۹.....	الف: سرقت مقرون به آزار.....
۳۶.....	ب: سرقت مقرون به تهدید.....
۳۹.....	ج: سرقت توأم با ایراد جرح.....
۴۰.....	مسلح بودن سارق.....
۴۱.....	مجازات مشدد جرم.....
۴۳.....	سرقت های مقرون به آزار یا تهدید با ادبیات پلیسی.....
۴۴.....	پیشگیری از جرم.....
۴۵.....	اقسام پیشگیری.....
۵۲.....	پیشگیری واکنشی.....

- ۵۴.....پیشگیری کنشی
- ۵۵.....پیشگیری موقعیت مدار
- ۵۵.....پیشگیری اجتماعی
- ۵۶.....پیشگیری از جرم در جرم شناسی
- ۶۰.....آمار جنایی
- ۶۱.....تاریخچه آمار جنایی
- ۶۳.....مشکلات موجود در آمار جنایی ایران
- ۶۵.....نارسایی آمار جنایی در انعکاس سیمای واقعی جامعه
- ۷۰.....فقدان آمار جنایی کارآمد
- ۷۱.....عدم آشنایی مأموران با مفاهیم حقوق کیفری
- ۷۲.....تعارضات آماری
- ۷۳.....شیوه نامناسب دستگاه انتظامی در جمع پرونده ها
- ۷۴.....کارکردهای آمار جنایی
- ۷۴.....امکان ارزیابی و نقد عملکرد دستگاه های نوکی و مجریان
- ۷۵.....امکان بررسی صلاحیت افراد
- ۷۵.....وظائف نهادها و دستگاههای مجری
- ۷۶.....امکان شناسایی سریع افراد سابقه دار
- ۷۷.....چالشهای فراروی پیشگیری با نگاهی به تحلیل داده های آماری
- ۸۶.....عوامل فردی و جسمی
- ۹۰.....تابعیت

جنس.....	۹۴
سواد.....	۱۰۱
مشخصات جسمانی و روانی.....	۱۰۳
سوابق کیفری.....	۱۰۶
عوامل اجتماعی و محیطی اشتغال.....	۱۱۰
اعتماد.....	۱۱۳
انتخاب زمان، مکان و آماج سرقت های مقرون به آزار.....	۱۱۶
و. بیل مورد استفاده در ارتکاب جرم.....	۱۱۸
شیوه ارتکاب جرم.....	۱۲۱
چالش ها.....	۱۲۳
تقنینی.....	۱۲۴
الف: ابهامات.....	۱۲۵
ابهام در نظام قانونی و حفرات پیشگیری.....	۱۲۵
عدم قطعیت مجازات ها.....	۱۲۹
فقدان انسجام مواد قانونی.....	۱۳۳
فراگیر نبودن شمول ماده ی ۶۶۶ قانون مجازات اسلامی.....	۱۳۴
عدم تفکیک بین ربودن های مندرج در ماده ی ۶۵۷ و ۶۶۱ قانون مجازات اسلامی.....	۱۳۵
ب: خلأها.....	۱۳۵
فقدان عنصر قانونی در خصوص جلب ابتدایی متهمان.....	۱۳۶

فقدان جرم انگاری بعضی از شروع به سرقت‌ها.....	۱۳۸
عدم پیش بینی ضبط وسائل مورد استفاده در جریان سرقت ...	۱۴۰
قانونمند نبودن نقل و انتقالات موتورسیکلت‌ها.....	۱۴۱
خلاء قانونی در خصوص حمل سلاح های سرد نامتعارف.....	۱۴۲
ناکارآمد بودن قوانین مربوط به مبارزه با مواد مخدر.....	۱۴۴
قضایی.....	۱۴۷
عدم رد د شب تخصصی در دادسرا و دادگاه.....	۱۴۸
د دور استورات مُبهم و غیر مرتبط و نیز أخذ تأمین های نامتناسب	
.....	۱۴۹
عدم توجه به اصل حتمت و قطعیت در تعیین مجازات.....	۱۵۲
تعیین مجازات نامتناسب.....	۱۵۶
زندان و مشکلات مربوط به آن.....	۱۵۶
عدم توجه به جنبه ی عمومی جرم.....	۱۵۹
فرآیند طولانی رسیدگی.....	۱۶۰
اجرائی.....	۱۶۱
کشف سستی جرایم.....	۱۶۲
تفاوت و تعارض آماری.....	۱۶۳
تجمع نامناسب پرونده ها.....	۱۶۴
عدم استفاده ی بهینه از پلیس تخصصی.....	۱۶۶
فرآیند پیشگیری، بدون حضور نهادهای غیر امنیتی.....	۱۶۷

- ۱۶۸ رسانه‌ها؛ پیشگیری یا ترویج
- ۱۷۲ کم اقبالی نسبت به پیشگیری وضعی
- ۱۸۱ واکنش کیفری قانونی و فقهی ناظر به سرقت
- ۱۸۱ مبحث اول: سرقت ساده تعزیری
- ۱۸۱ گفتار اول/ تعریف سرقت ساده:
- ۱۸۲ گفتار دوم/ مجازات های سرقت ساده
- ۱۸۲ بند اول: مجازات های اصلی:
- ۱۸۳ بند دوم: مجازات های تبعی و تکمیلی:
- ۱۸۳ بحث دوم سرقت مشدد تعزیری
- ۱۸۴ داتار اول: سرقت مقرون به پنج شرط مشدد
- ۱۸۶ گفتار دوم: سرقت مسلحانه دسته جمعی در شب
- گفتار چهارم: سرقت و ائائل و متعلقات تأسیسات عمومی
- ۱۸۸
- گفتار پنجم: سرقت از اماکن محل وقوع حوادث طبیعی
- ۱۸۹
- گفتار ششم: کیف زنی و جیب بری
- ۱۸۹
- گفتار هفتم: استفاده غیر مجاز از آب و برق و گاز و تلفن
- ربایش آب:
- گفتار هشتم: سرقت اموال تاریخی و فرهنگی

گفتار نهم: سرقت فاقد شرایط اجرای حد و موجب اخلال	
در نظم.....	۱۹۳
گفتار دهم: سرقت در فضای مجازی (سرقت رایانه ای)	
.....	۱۹۴
و کنش کیفری ناظر به سرقت مستوجب حد.....	۱۹۵
تعریف و شرایط اختصاصی سرقت مستوجب حد:.....	۱۹۵
نتیجه اول: تعریف سرقت مستوجب حد.....	۱۹۵
برای سرقت در فقه شیعه.....	۱۹۸
گفتار دوم: شرایط اختصاصی سرقت مستوجب حد.....	۱۹۹
فهرست منابع و مآخذ.....	۲۲۹

پیشگفتار

یکی از مهمترین جرائم علیه اموال که شاید از همان ابتدای پیدایش مفهوم مالکیت در جوامع بشری ارتکاب می یافته و مسوولان حیات های سختی هم برای مرتکبین آن در ادیان، قبایل و جوامع مختلف پیش بینی می شده است، «جرم سرقت»^۱ می باشد. این جرم دارای انواع و اقسام متفاوتی است که از مهمترین آنها، نوع «مترس» به آزار یا تهدید»^۲ آن است. این نوع سرقتها - که از آن در میان عامه مردم به «زورگیری» نیز تعبیر می شود، به لحاظ تأثیرات منفی که بر ابعاد مختلف جامعه می گذارند، همواره مورد توجه - چه از ناحیه ی مردم و چه از ناحیه ی مسئولین، قرار گرفته است. اگر چه در این چند دهه، صحبت از کاهش این گونه جرائم می شود، مع اصراف آمارهای جنایی - علی رغم همه ی مشکلاتی که در کشور ما دارند، - نسبت از

۱- همانجا.

۲- همانجا.

آن دارند که این کاهش، مقطعی و مُسکن گونه بوده؛ لذا به جرات می توان گفت که به صورت کلی، با افزایش وقوع این گونه سرقت ها رو به رو هستیم. هر چند انتخاب این گونه از سرقت ها از ناحیه ی مرتکبین آنها، به لحاظ سهلتر بودن ارتکاب آنها (در مقایسه با جرائمی مثل کلاهبرداری) و محسوس بودن منفعت حاصله از آن (در مقایسه با جرائم علیه اشخاص) می باشد و نیز ترکیب آن عمدتاً دارای میانگین سنی پائینی بوده و از ضریب اثرشی کمتری نسبت به سایر متهمان برخوردارند، با این حال، به جهت آمارهای جنایی موجود، می توان گفت که ساز و کارهای موجود در بعد تقنینی، قضایی و اجرایی، در پیشگیری از اینگونه جرائم از جامعیت کافی برخوردار نبوده و دارای نارسائیهای فراوانی هستند. این نارسائیها و نارسائیها را می توان در سه محور تقنینی، قضایی و اجرایی تقسیم بندی کرد و هر محور را در چندین مبحث، مورد کنکاش قرار داد.

یکی از قدیمی ترین جرایم علیه امرو که شاید از همان ابتدای پیدایش مفهوم مالکیت، در جوامع بشری ارتکاب می یافته و معمولاً مجازات های سختی هم برای مرتکبین آن در ایام قبایل و جوامع مختلف پیش بینی می شده است، «جرم سرقت» می باشد. این جرم به دلیل سهل تر بودن ارتکاب آن (در مقایسه با جرایمی مثل کلاهبرداری) و محسوس بودن منفعت حاصله از

آن، (در مقایسه با جرایم علیه اشخاص) بخش اعظم جرایم ارتكابی در کشورهای مختلف را تشکیل می دهد و همین كثرت وقوع، توجه خاص حقوقدانان را به آن، ایجاب می کند.

امروزه در اكثر کشورهای جهان، جرم سرقت به دلیل تنوع و گوناگونی آن، به انواع مختلفی که هر یک شرایط خاص و مبادزات مخصوص به خود دارد، تفکیک شده است که از این میان می توان از سرقت ساده^۱، سرقت مقرون به آزار یا تهدید^۲، سرقت در شب، سرقت از بانکها، صرافیها، جواهر فروشیها و مکانهای مشابه، سرقت از مغازهها و سوپر مارکتها^۳، سرقت از منازل مسکونی، سرقت عتیقه جات از موزه ها و اماکن مشابه، سرقت توأم با ارتكاب جرم و نظایر آن نام برد.

در این بین، سرقت های مقرون به آزار یا تهدید، یکی از مهمترین و خطرناکترین سرقت های رایج در جامعه می باشد که نقش مؤثر و بسزایی در کاهش احساس امنیت در بین شهروندان دارد و هر روزه بخش قابل ملاحظه ای از صفحات حوادث روزنامهها و نیز برنامه های مرتبط با آن در صدا و سیما و سایر رسانه های گروهی را به خود اختصاص می دهد.

۱- theft.

۲- robbery.

۳- shoplifting.

بخش عظیمی از توان و وقت نیروهای متوکی امنیت در کشور معطوف چاره اندیشی در این مقوله شده است. با ملاحظه‌ی گزارش نهادهای ذی مدخل و متوکی امنیت، به خوبی می‌توان نتیجه گرفت که آمار سرقت‌های به عنف و مقرون به آزار یا تهدید در سالیان اخیر، رشد و شتاب فزاینده‌ای به خود گرفته است.^۱ نحوه‌ی ارتکاب جرم و برخوردی که مجرمین در صحنه‌ی جرم با قاضیان و بالاختگان می‌کنند که با چاشنی خشونت نیز همراه است، آمار ناگوار و سنگینی که در روح و روان ناظرین چنین جرایمی را حتماً مفاطمینی که حوادث مذکور را پس از وقوع، از

۱ - بنا به گزارش پلیس، وقوع این نوع جرم‌ها در ماه اردیبهشت ده سال گذشته، بیشتر در استانهای فارس، سیستان و بلوچستان و کرمان رخ داده، در سال ۸۹ نسبت به سال ۸۸ حدود ۱۸ درصد در کشور، افزایش یافته است. به گزارش ایستاد، تحلیل آمارها توسط پلیس نشان می‌دهد با آنکه وقوع سرقت‌های مسلحانه از سال ۸۰ تا ۸۷ تقریباً سیر نزولی داشته است، اما از سال ۸۷ تا سال ۹۰، شاهد یک صعود در وقوع این جرم، در کشور هستیم. بر اساس آمارهای موجود در سال هشتاد و نه ۹۹۵ فقره سرقت مسلحانه ارتکاب شد. به نوع پیوسته که این آمار در سال هشتاد و هشت ۸۱۹ فقره بوده است که این امر حاکی از افزایش حدود ۱۰ درصدی وقوع این جرم است. به نقل از روزنامه‌ی خراسان، روزنامه‌ی صبح ایران، شنبه ۱۵ مرداد ۱۳۹۰، شماره ۱۰، صفحه ۱۰. حوادث (البته آمار ارائه شده‌ی فوق، متصرف از سرقت‌های مقرون به آزار است؛ زیرا از دیدگاه بدین نوع، سرقت‌های بدون آزار یا تهدید، جرمی جزایی، سرقت‌های مسلحانه متفاوت با نوع مقرون به آزار آن است؛ در حالیکه ممکن است آزار یا تهدید، در نظر قانونگذار، به وسیله‌ی اسلحه ایجاد شده؛ بنابراین سرقت‌های مسلحانه، لزوماً از سرقت‌های مقرون به آزار جدا نیست. برای آگاهی بیشتر رک: به مجت دوم از گفتار سوم بخش دوم همین مجموعه.)

طریق رسانه های گروهی دنبال می کنند، ایجاد می کند، لطامات و ضربات جبران ناپذیری در سطح جامعه در ابعاد مختلف، (امنیتی، اجتماعی، اقتصادی و ...) وارد می کند که عدم توجه به آن، خود، می تواند مُنتج به نتایج ناگوارتر و نامطلوبتری شود که بعضاً ممکن است حاکمیت را به چالش بکشد. بی شک تدوین یک سیاست جنایی منسجم و کارآمد، بدون شناخت ابعاد شخصیتی چنین متهمانی و شگردهای خاص آنان در ارتکاب جرم‌های مذکور و زمینه‌های اجتماعی- اقتصادی بروز و ظهور این پدیده‌ی فساد امنیتی امکان‌پذیر نخواهد بود. از سوی دیگر، افزایش وقوع سرقت‌های به عنف و مقرون به آزار یا تهدید، خود، نشانه‌ی آثار آ‌ی باز و کارهای فعلی از جنبه‌های تقنینی، قضایی و اجرایی در کشور است. لذا از آنجایی که امر پیشگیری خود دارای ابعاد و زوایا و ظرایف مهمی است که بسته به موضوع مورد بحث آن متفاوت است، لذا بررسی دقیق ارضاء فعلی از جنبه های مذکور و ارایه ی نواقص آن، می تواند کمک شایانی به مقوله ی پیشگیری نماید. در این نوشتار، سعی بر آن است که ضمن تشریح سرقت های مقرون به آزار یا تهدید، علل و انگیزه های اینگونه سرقت ها از ناحیه ی متهمان مذکور و نمونه های رایج آن ناحیه بر داده های آمار جنایی، چگونگی تحقق امر پیشگیری با در نظر گرفتن جمیع عوامل بررسی شود؛ آنگاه با تبیین چالش های

تقنینی، قضایی و اجرایی در پیشگیری از سرقت‌های مقرون به آزار، حتّی المقدور به راهکارهای پیشنهادی نیز پرداخته شود. مزید بر آن، با توجه به موقعیت ممتاز آمار جنایی در پیشگیری از جرائم خشن، به ویژه سرقت‌های مقرون به آزار یا تهدید، در قسمتی از این نوشتار به مفهوم آمار جنایی، کارکردهای آن و نیز مشکلات موجود در ارتباط با آن در کشورمان، خواهیم پرداخت. این نوشتار به بحث، خاطر نشان می‌سازیم که اگر چه بیشتر سرقت‌های مقرون به آزار یا تهدید مورد بحث ما، از مصادیق ماده‌ی ۶۰۰ قانون مجازات اسلامی، می‌باشند؛ معیناً سرقت‌های دیگری همچون کیف‌قاپی‌ها (موضوع ماده‌ی ۶۵۷ قانون مذکور) و یا سرقت‌های مسلحانه (موضوع ماده‌ی ۶۵۴ همان قانون) که در جریان وقوع، ناشی خشونت همراه می‌شوند، نیز در بعضی از مباحث مورد نظر بوده‌اند که در جای خود، به آن تصریح شده است.

سرقت

سرقت، یکی از جرایم مهم و پُر تعدّد بیشتر کشور است و عملی است که تقریباً در کلیه‌ی جوامع دیده می‌شود.

مذکور، اصولاً در قوانین جزایی اکثریت قریب به اتفاق کشورهای دنیا و با اندک تفاوتی، جرم انگاری شده است.^۱ این جرم در گذشته های دور نیز وجود داشته و به اشکال مختلف، انجام می شده است. جرم سرقت که بعد از قتل، با سابقه ترین جرایم است، دستخوش تحولات و تغییرات زیادی بوده و شکل انجام آن در زمانهای متفاوت و در جوامع مختلف، تغییر می کرده است. ولی چیزی که از بدو پیدایش آن تا کنون، ثابت بوده، زشت و مذموم بودن ماهیت آن است که همواره وجود داشته و با آن، مقابله و برخورد گردیده است.

گذشت زمان بر این پدیده، نظیر تمام امور اثر گذاشته و تحولاتی در آن به جوار آورده است. شکل انجام، شیوه ها، وسایل و ابزار مورد استفاده، نوع اموال و اشیاء مسروقه و ... همچنین وضعیت سارقین از جهات گوناگون، تغییر نموده است. امروزه اغلب سرقت ها، با برنامه ریزی دقیق و با بهره وری از امکانات پیشرفته، انجام می شود و سارقین از آخرین تکنولوژی موجود، در جهت کار خود سود می برند. به همین لحاظ، مقابله و برخورد با سرقت و سارقین نیز، متناسب با اقدامات انجام شده تحول گردیده است.

^۱ قانونگذار فرانسوی در ماده ی ۳۱۱ قانون جزایی فرانسه، سرقت را اینگونه تعریف نموده است: «سرقت

عبارت است از بردن متعلقاتی مان دیگری»